

SAŽETAK

Ova studija se bavi siromaštvom djece u regiji 20 zemalja Jugoistočne Evrope (SEE) i Zajednici nezavisnih država (CIS). Različiti efekti tranzicije sa centralno planirane ekonomije na tržišnu ekonomiju za dobrobit djece su dobro dokumentovani ranijim studijama UNICEF-ovog Innocenti Research Centra. Ovaj izvještaj se pretežno bavi periodom poslije 1998. godine, koji je opisan kao presudan za regiju, u kojem su savladani i u nekoliko slučajeva riješeni nasilni konflikti koji su karakterizirali prvobitni tranzicijski period; sve zemlje su pokazale znakove ekonomskog oporavka i sveukupni broj porodica koje žive u siromaštvu se smanjio. Izvještaj prezentira dokaze koji pokazuju, i pored ovih pozitivnih znakova, da je veliki broj djece u regionu još uvijek izložen siromaštvu i neimaštini; i da djeca nisu imala koristi onoliko koliko su druge grupe populacije imale od ekonomskog oporavka i smanjenja ukupnog broja porodica koje žive u siromaštvu. Također postoji veliki disparitet u dobrobiti i prilikama za djecu u regionu: između zemalja i podregija SEE/CIS, kao i u okviru samih zemalja i u okviru domaćinstava različitih struktura i veličina. Siromaštvo među djecom se sve više koncentrira u određenim grupama i geografskim regijama, sugerišući da vlasti u regionu nisu dovoljno činile da usvoje odgovarajuće političke mjere ili da se fokusiraju na dovoljne resurse, kako bi se nosile sa siromaštvom i nejednakošću među djecom.

Stavljanje siromaštva među djecom na politički dnevni red

Postoji nekoliko razloga zbog kojih se treba napraviti studija o siromaštvu među djecom. Prvi je želja da se podvuče važnost bavljenja temom dobrobiti djece u regionu na osnovu osnovnih principa ljudskih prava. Tri principa ljudskih prava su bitna za studiju: univerzalnost, odgovornost i monitoring progresu u realizaciji ljudskih prava. Poštovanje principa *univerzalnosti* zahtjeva od vlada da obezbijede pristup svoj djeci nizu osnovnih socijalnih usluga bez ikakve diskriminacije. Snažan disparitet u dobrobiti djece između raznih zemalja regiona pokazuje da se o tom principu nedovoljno vodi računa. Princip *odgovornosti* podvlači odgovornost države za realizaciju prava djece i obavezuje vlade na transparentnost svojih poteza - ili nedostatka poteza - na smanjenju siromaštva među djecom. To zahtjeva otvorene i transparentne institucije i mehanizme za formulisanje politike i rukovođenje i pružanje socijalnih usluga, kao i sistema monitoringa koji bi dao uvid u efekte te politike na djecu i u funkcionalnost javnih usluga. Dokazi ukazuju na to da su trenutni mehanizmi neadekvatni i da su sistemi za monitoring informisanja i procjene te politike još uvijek slabi. *Monitoring progresu u realizaciji ljudskih prava* podrazumjeva efektivnu implementaciju politike, raspoređivanje dostupnih resursa na najbolji način i tekuću procjenu napretka kako bi se političke mjere i mobilizacija resursa mogli prilagoditi cilju da se smanji disparitet. Važno je da vlade pretvore svoje namjere u efektivnu akciju koju će podržavati resursi na svim nivoima.

Drugo, djeca moraju više postati dio debate o siromaštvu u regionu. Studije i debate na temu siromaštva su postale učestalije u periodu nakon 1998. godine zbog međunarodnog fokusiranja na smanjenje siromaštva obezbijedene okvirom Milenijumske deklaracije i Milenijumskih razvojnih ciljeva, kao i formulacije Strategija za smanjenje siromaštva od strane 11 zemalja u regionu. Dvije zemlje regiona (Bugarska i Rumunija) su kreirale

nacionalni plan akcije u borbi protiv siromaštva i socijalne ekskluzije, kao dio procesa njihovog priključenja Evropskoj Uniji. Samo ako razumiju stepen i prirodu siromaštva među djecom, vlade i partneri u razvoju mogu prioritizirati odgovarajuće mjere da bi se s tim nosile i instrumente za monitoring progressa dobrobiti djeteta.

Treće, postoji potreba da se dovede u pitanje zajednička pretpostavka da siromaštvo na isti način pogađa i odrasle i djecu. Izvještaj nudi tri glavna argumenta o uticaju koji siromaštvo ima na djecu, kao i rezultirajuće potrebe za različitom politikom odgovora. (1) Naglašeno je da siromaštvo na djecu utiče ne samo trenutačno nego i dugoročno, imajući kumulativni uticaj na njihove kapacitete razvoja. U djecu treba uložiti sada da bi se smanjila mogućnost da ostanu siromašni i kao odrasli ljudi i da bi se izbjeglo ponavljanje prenošenja siromaštva sa generacije na generaciju. (2) Djeca se razlikuju od odraslih po tome što ona ne mogu mnogo učiniti da poprave svoju situaciju: ona se oslanjaju na akcije i odluke njihovih porodica, društva i države. Ovaj aspekt „agencije“ znači da djeca ne mogu uticati na ključne odluke koje se tiču njihove dobrobiti. (3) Djeca su naročito ovisna o javnoj politici koja obezbjeđuje uslove koji su im potrebni da izađu iz siromaštva, naročito po pitanju obezbjeđivanja i pristupa osnovnim uslugama zdravstva i obrazovanja.

Na kraju, izvještaj naglašava da, ukoliko se želi u potpunosti razumijeti siromaštvo djece u regionu, treba u potpunosti shvatiti značajne izazove u mjerenju koji još uvijek postoje. Neuspjeh u nošenju sa ovim izazovima doprinosi neuspjehu poštovanja principa ljudskih prava spomenutih gore. Ipak, čak i uz postojeće izvore informacija, mnogo više bi se moglo uraditi da se shvate karakteristike i uzroci siromaštva među djecom, pod uslovom da postoji politička volja za tim. Analize sadržane u dokumentu pružaju konkretne primjere o tome šta se može uraditi korištenjem postojećih podataka.

Siromaštvo zbog loših prihoda: jaz između siromašne i nesiromašne djece je sve veći

Siromaštvo se definiše i mjeri na različite načine. U ovoj studiji, siromaštvo se tumači i kao siromaštvo u приходима, kada dijete živi u domaćinstvu čiji su troškovi konzumiranja ispod minimuma, i kao različita vrsta uskraćenosti mjerena u nematerijalnom smislu, kao što je nepohađanje škole, slaba uhranjenost, nedostatak pristupa imunizaciji ili život u pretrpanoj kući. Rezultati za siromaštvo zbog loših prihoda se mogu sažeti kako slijedi:

1. *Jedno od četvoro djece u regionu živi u absolutnom siromaštvu, a širom regiona djeca imaju veću vjerovatnoću da budu siromašna nego odrasli.* Udio dječije populacije koja žive u domaćinstvima ispod praga siromaštva koji iznosi 2,15 US dolara po osobi dnevno je veći od proporcije ukupne populacije koja živi ispod ovog praga. Upotreba granica siromaštva u državi (koje su obično postavljene iznad 2,15 US dolara dnevno po osobi ali su manje podobne za poređenja u čitavoj zemlji) očigledno postavlja visočije procjene nivoa siromaštva među djecom i, što je još važnije, potvrđuje da je kod djece siromaštvo zbog loših prihoda uvijek veće nego kod odraslih.
2. *U periodu od 1998. do 2003. godine, broj djece (uzrasta 0-15 godina) koja žive u domaćinstvima sa nivoom konzumacije po glavi manjim od 2,15 US dolara*

- dnevno se smanjio sa 32 miliona na 18 miliona.* Iako je to većim dijelom zbog sveukupnog poboljšanja životnih standarda u periodu ekonomskog oporavka, dio sveukupnog pada u absolutnim brojevima djece koja žive u siromaštvu zbog loših prihoda je posljedica velikog smanjenja dječije populacije koje je pratilo smanjenje stepena fertiliteta u periodu tranzicije: dok se sveukupna populacija u regionu povećala za oko 1 milion u periodu 1998-2003, zaštita djece se smanjila za oko 11 miliona. Činjenica da je relativni rizik od siromaštva među djecom u poređenju sa ostalim starosnim grupama porastao sugerise da se koristi ekonomskog rasta nisu ravnomjerno proširile i da su vlade bile spore u korištenju ekonomskog rasta za adekvatno investiranje u djecu.
3. *Postoje velike razlike u vjerovatnoći da će djeca živjeti u siromaštvu zbog loših prihoda, ovisno o tome u kojem dijelu regiona žive.* Poređenje rezultata siromaštva među zemljama regiona otkriva velike razlike u siromaštvu zbog loših prihoda između zemalja. Pojavile su se tri glavne podgrupe zemalja – one sa niskim, srednjim i visokim stepenom siromaštva zbog loših prihoda, samo djelimično prema geografskim podgrupama identificiranim u regionu. U podregionima Centralne Azije i Kavkaza, skupa sa Moldavijom, više od pola dječije populacije živi u siromaštvu zbog loših prihoda, što je nivo 10 puta veći od nivoa u nekim sjevernoistočnim zemljama.
 4. *Stope siromaštva zbog loših prihoda su veće gdje je udio djece u ukupnoj populaciji veći.* Podregioni i zemlje sa većim nivoom siromaštva zbog loših prihoda su oni sa nižim bruto domaćim proizvodom po glavi, ali isto tako sa većim udjelima djece u svojim populacijama i većim stepenom ovisnosti (sa izuzetkom Moldavije). U stvari, rangiranje zemalja prema stepenu siromaštva i među odraslom i među dječijom populacijom ima tendencu da prati rangiranje zemalja prema udjelu djece u svojim populacijama. Na primjer, djeca u Bugarskoj predstavljaju oko 20% populacije, a stepen siromaštva među djecom iznosi 8%. U Tadžikistanu, djeca predstavljaju nešto manje od pola populacije, a procenat siromaštva iznosi 76%.
 5. *Djeca u velikim domaćinstvima u regionu imaju veći rizik od siromaštva.* U ovim zemljama, gdje djeca ne predstavljaju veći dio ukupne populacije, kao na primjer u Bugarskoj i Rusiji, nađeno je da su djeca koncentrisana na dnu raspodjele prihoda (umjesto da su ravnomjerno raspoređena na sve nivoe prihoda). Koja god linija siromaštva se odabere, vidjeće se da su djeca pod velikim rizikom od siromaštva. I iako ove zemlje imaju niže stope siromaštva među djecom, rizik od siromaštva među djecom raste u skladu sa brojem djece u domaćinstvu. Na primjer, u Rusiji stopa siromaštva za domaćinstva sa dvoje odraslih i jednim djetetom iznosi 9%, u poređenju sa 34% za domaćinstva sa dvoje odraslih i troje ili više djece. *Prevalenca siromaštva među djecom u regionu je snažno povezan sa demografskom strukturom populacije i prevalencom određenih uređenja domaćinstava, nazvanih proširene porodice i porodica sa troje ili više djece.* Ova domaćinstva ne dobivaju dovoljno podrške da se nose sa vanrednim troškovima vezanim za promovisanje dobrobiti djece. U Moldaviji, djeca koja žive sa jednim roditeljom kada je migracija razlog za odsustvo jednog roditelja imaju manji rizik od siromaštva nego djeca iz kompletnih porodica, što znači da finansijska pomoć pomaže smanjenju stepena siromaštva za ovu grupu.

6. *Trendovi unutar zemlje su imali tendencu da prikažu one koji su u regionu identificirani u cjelini: regioni sa velikim populacijama djece koji su započeli tranzicioni period sa većom stopom siromaštva zbog loših prihoda su manje dobili u odnosu na druge regione.* U većini zemalja u regionu, stepen siromaštva zbog loših prihoda je veći u ruralnim nego u urbanim dijelovima. Ovo djelimično odražava veću koncentraciju većih domaćinstava sa troje ili više djece u ruralnim područjima. Za sve zemlje za koje su podaci ankete bili na raspolaganju postoje dokazi o relevantnim subnacionalnim razlikama i ove razlike rastu. U zemljama sa manjom populacijom djece, kao na primjer u Bugarskoj i Rusiji, mlađa djeca (ispod šest godina starosti) imaju veći rizik od siromaštva zbog loših prihoda u odnosu na druge starosne grupe.

Indikatori nevezani za prihode potvrđuju rast razlika

Siromaštvo kvantificirano upotrebom monetarnih jedinica – prihodi ili rashodi – je najčešće korišten indikator za mjerenje siromaštva u ovom regionu, a i drugdje (na primjer, Milenijumski razvojni ciljevi 1, Cilj 1, ima za cilj da prepolovi broj ljudi koji žive u siromaštvu zbog loših prihoda do 2015. godine). Ako se siromaštvo za sveukupnu populaciju najčešće mjeri u monetarnom smislu, važno je da se naglase (različiti) rezultati za siromaštvo zbog loših prihoda, kao što je gore urađeno. Ali, prihod je sredstvo poboljšanja dječijeg standarda života i ne može se tretirati kao savršena zamjena za druge dimenzije, naročito u regionu gdje je kvalitet i raspon socijalnih usluga za djecu u padu. Analiza siromaštva zbog loših prihoda je, prema tome, dopunjena sagledavanjem ishoda edukacije, zdravlja i ishrane za djecu koja žive u kućnom smještaju. Rezultati za *indikatore deprivacije među djecom, nevezanih uz prihode*, mogu biti rezimirani kako slijedi:

1. *Trendovi među indikatorima nevezanim za prihode su više izmiješani nego trendovi u siromaštvu zbog loših prihoda. Dok je došlo do pada u absolutnom broju djece koja žive u siromaštvu zbog loših prihoda, trendovi među među indikatorima nevezanim za prihode nisu uvijek pozitivni. Drugim riječima, pad u apsolutnim brojevima djece koja žive u ekstremnom siromaštvu zbog loših prihoda od 1998. godine se ne može tumačiti kao da to znači da se dobrobit djece sveukupno popravila.* Na žalost, priroda, sveobuhvatnost i konzistentnost podataka raspoloživih za dimenzije siromaštva nevezanih uz prihode ne dozvoljavaju da se bilo kakve jake izjave daju u vezi sa trendovima za čitav region. Ali, miješana priroda trendova za zemlje i za region u cjelini je jasna: poboljšanje u zdravstvenim indikatorima je bila sporo i ponekad se javljaju znakovi stagnacije; stepen uključenosti obrazovanja pokazuje poboljšanje na obaveznim nivoima, ali, naročito u Centralnoj Aziji, malo je bilo poboljšanja u stepenu uključenosti za predškolski i viši srednjoškolski nivo.
2. *Indikatori siromaštva nevezanog uz prihode potvrđuju velike i često rastuće razlike u dobrobiti djece u regionu.* Raspoloživi mikropodaci za odabrane zemlje pokazuju da su za indikatore siromaštva nevezanog uz prihode razlike veće kada je udio djece u populaciji veći.

3. *Regionalne razlike u deprivaciji zbog siromaštva nevezanog uz prihode imaju tendencu da prate iste sheme kao i siromaštvo zbog loših prihoda.* Na primjer, u Rusiji postoji snažna veza između stepena mortaliteta novorođenčadi, udjela djece u populaciji i stepena siromaštva zbog loših prihoda u pojedinim oblastima. U svakoj zemlji postoje distrikti ili gradovi koji imaju značajno bolje indikatore dobrobiti djece nego ostali, kao i neke koji su značajno lošiji. *Činjenica da razlike u deprivaciji djece uglavnom prate sheme razlika u siromaštvo zbog loših prihoda znači da prihodi ostaju ključni – ali ne i jedini – indikator dobrobiti djece.*
4. *Djeca u ruralnim područjima imaju tendencu da prolaze lošije od onih u urbanim područjima po pitanju prihoda i većine ostalih indikatora.* Ovo je naročito tačno u slučaju pristupa vodi i čistom izvoru grijanja, ali isto tako i u slučaju pristupa edukaciji i standardima edukacionih ustanova, kao i zdravstvenim ishodima i standardima zdravstvenih ustanova. Djece iz velikih porodica, koje su također prevalentnije u ruralnim područjima, imaju veću šansu da budu uskraćeni na više načina.
5. *Nedovršena priroda reforme zdravstva i obrazovanja u većini zemalja u regionu, skupa sa kontinuiranim niskim nivoom trošenja i ulaganja, znači da, uprkos korelacijama u shemama siromaštva zbog loših prihoda i siromaštva nevezanog uz prihode u mjerenjima siromaštva među djecom, važno je ne oslanjati se isključivo na rezultate siromaštva zbog loših prihoda da bi se izmjerila dobrobit djece u regionu.* Viši nivoi prihoda u domaćinstvima i vladinim prihodima u teoriji obezbjeđuju roditelji i vlade sredstvima investiranja u obrazovanje djece, zdravlje i uslove življenja. Ali dobrobit djeteta ne ovisi samo o prisustvu više izvora prihoda nego i o roditeljskim i vladinim odlukama kako raspodijeliti resurse. Čak i kada roditelji žele ulagati u djecu, nedostatak zdravstvenih i obrazovnih usluga ili infrastrukture može značiti da se ulaganja ne mogu sprovesti.
6. *Tokom tranzicionog perioda, udio djece uskraćene za roditeljsku brigu je porastao u nekim zemljama regiona.* Oslanjanje na institucionalnu brigu je više rasprostranjeno u zapadnim CIS zemljama, u Kazahstanu, Bugarskoj i – čak iako je u padu – u Rumuniji. Alternative institucionalnom javnom zbrinjavanju su spore za materijalizaciju u regionu.

Sveukupni zaključak je da se jaz između siromašne i nesiromašne djece, koristeći i monetarne i nemonetarne indikatore, širi, a siromaštvo među djecom sve više je u vezi sa određenim karakteristikama, prvenstveno velikim ili proširenim porodicama, kao i boravak u ruralnim područjima ili nekim drugim regionima sa nedostacima unutar države.

Implikacije politike: nejednakosti se konsolidiraju umjesto da se otklanjaju

Jasno je da nisu sva djeca imala jednaku korist od ekonomskog razvoja u periodu poslije 1998. godine. Za veliki dio dječije populacije nije došlo ni do kakvog poboljšanja ili je došlo do vrlo malog poboljšanja, a nejednakosti su se konsolidovale umjesto da su reducirane. Važno je zapamtiti uticaj vremena na siromaštvo djece – siromaštvo koje sada djeca iskuse će imati uticaj i u kratkoročnom i u dugoročnom smislu i pojačava šansu da djeca koja iskuse siromaštvo kao odrasli ljudi to prenesu i na svoju vlastitu

djecu. Nemogućnost vlada da investiraju u djecu će prolongirati međugeneracijsko prenošenje siromaštva i doprinijeti daljoj konsolidaciji postojećih nejednakosti.

Djeca, kao oni koji ovise o nekome, dodatno imaju potrebe i izdatke za domaćinstvo: prisustvo djece stavlja domaćinstvo pod veći rizik od *siromaštva zbog loših prihoda*, a domaćinstva sa troje ili više djece su naročito ugrožena. Ovdje je agencijski aspekt siromaštva među djecom važan: djeca vrlo malo mogu sama nešto uraditi da bi se popravila njihova situacija i ovise o porodici, društvu i državi da osiguraju njihovu dobrobit i poprave njihov standard života. Politike za zemlje u regionu se uglavnom brinu o tome (1) šta vlade mogu uraditi da pomognu porodicama koje ne raspolažu dovoljnim materijalnim sredstvima da zaštite svoju djecu od siromaštva; i (2) šta vlade mogu uraditi da poboljšaju pristup javnim uslugama i kvalitet usluga najvažnijih za dobrobit djeteta. One mogu biti sažete kako slijedi.

Dok je obezbjeđivanje direktne podrške u prihodima domaćinstvima sa djecom uobičajeno u regionu, a većina djece živi u domaćinstvima koja primaju neki oblik javne pomoći, nizak nivo sredstava za trošenje znači da, kada domaćinstva prime svoju pomoć, ta sredstva su premalena da izvuku djecu iz siromaštva. Štaviše, najčešći način socijalnih primanja je penzija koju primaju domaćinstva sa djecom. Sheme za socijalnu pomoć za domaćinstva sa djecom koja su rasprostranjene, ali njihov problem je što predstavljaju nizak prioritet u javnim troškovima. Čak i ako su eksplicitna sredstva testirana, ovi transferi su ili premaleni ili slabo ciljani da bi imali uticaj na životni standard djeteta. Zemlje u regionu sa nižom stopom siromaštva među djecom, kao što su Rusija i Bugarska, se suočavaju sa demografskom krizom, karakteriziranom opadanjem populacije djece i rastućim brojem starijih osoba u ukupnoj populaciji. Trenutačni niski nivo materijalne pomoći od strane vlada daje pogrešne signale parovima koji žele dijete ili više djece.

Postoje dvije oblasti javnih troškova koji su naročito važni za razvoj djeteta i koji mogu pomoći napredovanje realizacije prava djeteta i pozabaviti se nejednakostima, a to su troškovi zdravstva i obrazovanja. *Sveukupni nivo javnih troškova na zdravstvo i obrazovanje ostaje je nizak (sa jednim ili dva izuzetka) i za mnoge zemlje nije porastao.* Pet zemalja Centralne Azije i Kavkaskog regiona troše manje od 2% bruto domaćeg proizvoda na zdravstvo: manje nego većina zemalja u razvoju i mnogo manje od 5% na koje se poziva u nekim dokumentima Svjetske Zdravstvene Organizacije. Količina troškova javnosti po glavi stanovnika u Tadžikistanu koji odlaze na obrazovanje je bila među najmanjim u svijetu u 2001. godini, dok su nivou u Gruziji. Kirgistanu i Moldaviji takođe bili niži nego u zemljama sa sličnim ili nižim nivoima bruto domaćeg proizvoda po glavi stanovnika.

Analiza troškova javnosti na zdravstvo i obrazovanje pokazuje da vlade nisu u stanju da se pozabave nejednakostima u pristupu javnim uslugama, dok neformalna plaćanja znače da je sve više i više pritiska na domaćinstva da kompenziraju nedostatak državnog ulaganja što, za uzvrat, kažnjava siromašna domaćinstva i pojačava nejednakosti.

Sve u svemu, zemlje u regionu ne troše dovoljno resursa na djecu; i ne smanjuju razlike i ne prevazilaze nejednakosti, imajući u vidu da resursi koji se troše nisu pravilno usmjereni ka siromašnijoj djeci ili na regione sa neadekvatnom osnovom resursa. U periodu nakon 1998. godine, okrivljavanje tranzicije za nedostatak ulaganja u djecu više ne predstavlja prihvatljiv argument: brojevi koji se odnose na ekonomski rast od 1998. godine bi trebali pokazivati da je više resursa na raspolaganju. Prioritizacija jasne politike je sada potrebna tako da djeca dobivaju barem dio povećanih resursa i da se više truda uloži u razumijevanje prirode i uzroka siromaštva među djecom. Potrebne su nacionalne strategije u svim zemljama da bi se mobilizirala veća podrška čitavoj ekonomiji, procesu socijalne i institucionalne tranzicije na načine koji unapređuju prava djece, tako da ih sva djecu mogu ostvariti bez ikakve diskriminacije, a kroz jasne redukcije siromaštva i nejednakosti među djecom.

Nejednakosti su takođe vođene vrstom i kvalitetom ekonomskog rasta u regionu. U nekim zemljama, rast se bazira na kapitalno intenzivni energetski sektor i ima smanjen uticaj na poboljšanje prilika za zapošljavanje. Zbog toga, potreban je rast baziran na široj osnovi i koji pojačava rad. U nekoliko zemalja, rast je takođe pospješen novčanom pomoći od strane članova porodice koji rade u inostranstvu i ovo, takođe, ne doprinosi dugoročno održivom i pravednom rastu, a može značiti da su djeca uskraćena za vaspitanje porodice.

U nekim zemljama regiona, prioritizacija napora politike i resursa budžeta se dešava u okviru diskusija Milenijumskih Razvojnih Ciljeva; kod drugih, Strategije smanjenja siromaštva igraju sličnu ulogu, a za dvije zemlje u regionu, dokumenti za priključenje Evropskoj Uniji pružaju planove da se pozabavi pitanjima koja se odnose na siromaštvo i socijalnu ekskluziju. Vidljivost djece u ovim dokumentima i diskusijama varira, ali, sve u svemu, ima mjesta za podizanje svijesti među učesnicima o potencijalnom uticaju rastućih javnih troškova za djecu. Ovi dokumenti politike bi trebali uključivati eksplicitnije izjave o uticajima širih makroekonomskih i fiskalnih politika, trenutanih i predloženih, na temu uživanja prava djece i smanjivanju razlika, na primjer, politika usmjerenih ka reduciranju regionalnih razlika u životnom standardu i promoviranju ruralnih ekonomija. Pitanja rukovođenja koja utiču na odgovornost, kvalitet i način pružanja ovih javnih usluga najvažnijih za dobrobit djeteta bi takođe trebala biti razmatrana. Potrebno je i pomjerenje politike smještanja djece u institucije, kao i čvrst stav o namjeri da se politički trud i resursi posvete obezbjeđivanju mehanizama socijalne podrške za pomoć porodicama u krizi.

Trenutno, zadatak podizanja vidljivosti djece u ovim procesima je takođe otežan zbog nemogućnosti države da se nosi sa podacima i rascjepima u informacijama da bi se omogućilo analitičarima da imaju pristup konzistentnim i pouzdanim podacima o situaciji djece u čitavom regionu. Ova studija je pokazala da je siromaštvo zbog loših prihoda aspekt siromaštva koji se može temeljito studirati. Ovo je uglavnom zato što su podaci dostupni kroz analize domaćinstava prikupljene za druge svrhe. Čak i u tom slučaju, nije uobičajeno za ovakav izvor podataka – analiza domaćinstava – da se koriste za analize za siromaštvo zbog loših prihoda sprovedene za ovaj izvještaj. U mnogim zemljama, pristup

mikropodacima od strane analitičara ostaje izazov, ponovo ograničavajući korištenje podataka za analizu siromaštva među djecom.

U vezi sa drugim indikatorima uskraćenosti među djecom, još uvijek u nekim zemljama u regionu postoji otpor ka poboljšanju prikupljanja podataka o mortalitetu novorođenčadi, ka sistematičnom prikupljanju podataka o stepenu uhranjenosti djece, pohađanju škole i dostignućima u učenju, kao i ka pravljenu kolekcije podataka o pristupu zdravoj vodi svrsishodnijim procjenjivanjem kvaliteta dostavljane vode i ispravnosti njenog dostavljanja. Ovim pitanjima koja se tiču podataka se treba pozabaviti da bi se bolje shvatio stepen i priroda siromaštva među djecom i da bi se pratio uticaj mjera politika usmjerenih ka bavljenju različitim dimenzijama deprivacije među djecom. Neka od njih su administrativna i zahtijevaju relativno mala ulaganja u prikupljanju podataka i mehanizme obezbjeđivanja kvaliteta. Ostali zahtijevaju više finansijskih resursa i nove forme prikupljanja podataka, na primjer redovne analize uključujući antropometrijska mjerenja djece da bi se dobili konzistentni podaci o stanju uhranjenosti.

Akcije usmjerene ka smanjenju siromaštva, nedostacima i razlikama među djecom su fundamentalne za unaprijeđenje prava djeteta u regionu, a takođe predstavljaju ulaganja u postizanje budućih razvojnih izazova. Budućnost regiona ovisi u velikoj mjeri o ulaganju u zdrave i obrazovane generacije, sa teretom ovisnosti koji se može kontrolisati. Ovo zahtijeva bolju upotrebu javnih resursa i, za neke zemlje, velikodušniju podršku od strane međunarodne zajednice takođe.